

PENGETAHUAN, SIKAP DAN AMALAN BELIA DI LEMBAH KLANG TERHADAP UNSUR-UNSUR TRADISI DALAM PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN

*(Knowledge, Attitude and Practice of Youth in Klang Valley Towards Traditional Elements in
Federal Constitution)*

Mastura Abd Wahab, Khadijah Muda, Wan Mohd Fazrul Azdi Wan Razali & Siti Nor
Azhani Mohd Tohar

ABSTRAK

Unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan merangkumi peruntukan-peruntukan berkaitan institusi beraja, agama Islam, bahasa Melayu, dan hak istimewa orang Melayu. Namun, kini masih timbul isu pertikaian, penghinaan dan provokasi ke atas unsur-unsur tradisi ini oleh sebilangan rakyat Malaysia. Maka kajian ini bertujuan untuk menentukan tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan. Kajian ini dijalankan secara keratan rentas dengan pengedaran borang soal selidik ke atas 416 responden dalam kalangan belia pelbagai etnik secara pensampelan mudah (*convenience*). Data dianalisis secara deskriptif dan inferensi menggunakan perisian SPSS. Hasil kajian mendapati bahawa tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur-unsur tradisi secara keseluruhannya adalah tinggi. Justeru, setiap etnik di Malaysia perlu mengetahui, memahami, menerima dan menghayati sejarah penggubalan Perlembagaan Persekutuan dan unsur-unsur tradisi yang menjadi peruntukan-peruntukan asas dalam perlembagaan tersebut bagi mengukuhkan sifat keluhuran terhadap perlembagaan dan meningkatkan persefahaman antara kaum yang melibatkan isu berkaitan unsur-unsur tradisi ini.

Kata kunci: Unsur-unsur Tradisi, Perlembagaan Persekutuan, KAP

ABSTRACT

The traditional elements in the Federal Constitution include provisions relating to the institution of the monarchy, Islam, the Malay language, and the privileges of the Malays. However, there are still issues of dispute, insult and provocation on the elements of this tradition by some Malaysians. Therefore, this study aims to determine the level of knowledge, attitudes and practices of youth towards the elements of tradition in the Federal Constitution. This study was conducted in a cross-section with the distribution of questionnaires to 416 respondents among multi-ethnic youths by convenience sampling. Data were analysed descriptively using SPSS software. The results of the study found that the level of knowledge, attitudes and practices of youth towards the elements of tradition as a whole is high. Therefore, every ethnic group in Malaysia needs to know, understand, accept and

appreciate the history of the drafting of the Federal Constitution and the traditional elements, which are the basic provisions in the constitution to strengthen the supremacy of the constitution and increase inter-racial understanding involving issues related to the traditional elements.

Keywords: Traditional elements, Federal Constitution, KAP

PENGENALAN

Sesebuah negara yang aman dan harmoni mempunyai perlembagaan yang menjadi teras undang-undang yang perlu dipatuhi antara pemerintah dan rakyatnya. Menurut Mohd Salleh Abas (2015), Perlembagaan Persekutuan ini merupakan satu perlembagaan bertulis yang mengandungi undang-undang tertinggi yang terpenting bagi penubuhan sesebuah negara yang moden. Di Malaysia, Undang-undang bertulis tertinggi adalah Perlembagaan Persekutuan. Undang-undang lain yang bertentangan dengan Perlembagaan Persekutuan akan terbatal (Mohd Salleh Abas, 2015). Perlembagaan ini telah dipinda sebanyak beberapa kali. Pertama kalinya, perlembagaan ini dikenali sebagai Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu 1957 (Teks Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010). Umumnya, Perlembagaan Persekutuan mengandungi 183 Perkara, 15 Bahagian dan 13 Jadual yang berkaitan dengan bidang kuasa perundangan (legislatif), pentadbiran (eksekutif), kehakiman (judisiari), kewarganegaraan serta unsur-unsur tradisi yang merujuk kepada pemerintahan beraja, agama Islam, bahasa Melayu, dan kedudukan istimewa orang Melayu dan Bumiputera Sabah dan Sarawak. Unsur-unsur tradisi ini telah dibawa sejak dari zaman kesultanan Melayu Melaka sehingga ke generasi kini. Unsur-unsur tradisi ini hampir sinonim dengan maksud 'Melayu' dalam Perlembagaan Persekutuan iaitu "seseorang yang menganuti agama Islam, lazim bercakap bahasa Melayu dan menurut adat istiadat Melayu" (Mohd Salleh Abas, 2015). Institusi pemerintahan beraja adalah asas kepada adat dan ketuanan Melayu. Agama Islam yang merupakan agama rasmi bagi orang Melayu diangkat sebagai agama Persekutuan dalam Perlembagaan. Manakala, bahasa Melayu yang merupakan bahasa orang Melayu diangkat sebagai bahasa kebangsaan dalam Perlembagaan Persekutuan. Unsur-unsur tradisi ini perlu diketahui, difahami dan dihormati oleh kesemua rakyat Malaysia. Perlembagaan Persekutuan juga menjamin kepentingan sah, agama dan bahasa ibunda kaum bukan Melayu di Malaysia.

Walaupun unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan ini telah lama wujud, isu-isu perkauman, isu agama, isu bahasa dan hak istimewa orang Melayu masih lagi hangat dibincangkan di media sosial mahupun media cetak. Hal ini berlaku kerana kurangnya pengetahuan dan pemahaman terhadap unsur-unsur tradisi yang dipersetujui sewaktu menjelang kemerdekaan negara (Awang Sariyan, 2008). Peristiwa 13 Mei 1969 merupakan salah satu peristiwa hitam yang melibatkan rusuhan kaum disebabkan oleh masalah perpaduan serta jurang ekonomi antara kaum Melayu dan Cina. Akibatnya, terdapat pertumpahan darah dan kehilangan ratusan nyawa (Bernama, 2019). Isu lain yang melibatkan perkauman adalah isu pengasingan pelajar mengikut kaum dan jantina dalam kegiatan kokurikulum oleh Sekolah Menengah Dato Bentara Luar, Batu Pahat, Johor (Astro Awani, 2021; Mastura Suradi & Khairul Mohd Ali, 2021); serta isu bantahan Persatuan Pengarah Filem Malaysia (FDAM) ke atas pengiklanan sempena Hari Kebangsaan yang berunsurkan perkauman (Bernama, 2021).

Kemudian, isu-isu melibatkan institusi beraja adalah kes penghinaan terhadap Yang Di-Pertuan Agong Sultan Muhammad V dan Sultan Abdullah Ri'ayatuddin Al-Mustafa Billah Shah oleh seorang suri rumah, doktor pelatih, peniaga, pekebun, pegawai pemasaran, sepasang suami isteri, melalui laman sosial Facebook dan Twitter (Fabli Yusof & Mohd Sufiean Hassan, 2020). Terdapat juga kes penghinaan terhadap Sultan Selangor oleh seorang penceramah bebas melalui hantarannya yang berbaur hasutan di laman sosial Facebook (Fabli Yusof & Mohd Sufiean Hassan, 2020); penghinaan ke atas Sultan Perak melalui laman web portal dreambook, penghinaan ke atas Sultan Johor di Twitter dan kes hina Sultan Terengganu di laman Facebook (Wan Amizah Wan Mahmud & Muhammad Adnan Pitchan, 2017). Terdapat juga kes penghinaan terhadap institusi beraja di akhbar Utusan Online, Malaysia Kini, dan The Star (Syahira Omar & Wan Amizah Wan Mahmud, 2017). Selain itu, isu berkaitan agama adalah seperti isu penghinaan ke atas agama Islam (Bernama, 2020); isu penggunaan kalimah Allah dalam Bible Bahasa Melayu (Aidila Razak, 2010); isu penghinaan terhadap al-Qur'an serta isu hina Nabi Muhammad SAW dan isteri baginda, Aisyah RA (Luqman Arif Abdul Karim, 2019; Nor Azizah Mokhtar, 2019) dan isu penggunaan nama yang menyentuh sensitiviti agama oleh seorang pelanggan pesanan makanan atas talian (Fareez Azman, 2021).

Seterusnya, isu melibatkan bahasa adalah seperti penggunaan papan tanda bahasa Cina di Shah Alam dan Sekinchan, Selangor (Bernama, 2018); isu cadangan pelaksanaan Sijil Peperiksaan Bersepadu (UEC) di peringkat universiti (Mohd Izzatul Izuan Tahir, 2019); serta isu pemartabatan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan (Siti Nor Azhani Mohd Tohar et al., 2017). Akhir sekali, isu berkenaan hak istimewa bumiputera dan kaum lain juga timbul seperti isu kuota kemasukan ke matrikulasi bagi bumiputera dan bukan bumiputera, isu tanah rizab Melayu yang semakin merosot, serta isu cadangan ratifikasi persamaan hak antara semua kaum (ICERD) di Malaysia (Zulkarnain Lukman, 2019; Noor Ainon Mohamed, 2021; Siti Salmiah A. Hamid, 2018).

Kesimpulannya, kesemua isu-isu berkaitan unsur-unsur tradisi ini menimbulkan ketegangan antara kaum serta bertentangan dengan peruntukan-peruntukan Perkara 3, 32, 38, 70, 152, dan 153 dalam Perlembagaan Persekutuan. Isu-isu tersebut menunjukkan bahawa masyarakat kini ada yang belum mengetahui, menerima dan mengamalkan unsur-unsur tradisi dan status kewarganegaraan yang telah dipersetujui antara kaum Melayu, Cina dan India terdahulu sewaktu menjelang kemerdekaan negara daripada cengkaman penjajahan British.

Berdasarkan isu-isu yang timbul berkaitan unsur-unsur tradisi, umumnya, artikel ini menganalisis tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia di Lembah Klang terhadap unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan. Secara spesifiknya, objektif kajian ini adalah untuk mengenalpasti tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan.

SOROTAN LITERATUR

Terdapat dua subtopik utama yang dibincangkan dalam bahagian Tinjauan Literatur ini, iaitu Unsur-Unsur Tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan di Malaysia serta Model Tinjauan Pengetahuan (*Knowledge*), Sikap (*Attitude*) dan Amalan (*Practice*) (KAP).

Unsur - Unsur Tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan di Malaysia

Unsur-unsur tradisi merupakan perkara asas dalam Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Unsur-unsur tradisi atau prinsip-prinsip perlembagaan ini mendasari dua buah Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu iaitu pada tahun 1948 dan 1957. Perjanjian ini ditandatangani antara 9 orang Raja Melayu (mewakili Negeri-Negeri Melayu Bersekutu dan Tidak Bersekutu) dan Kerajaan England (mewakili Negeri-negeri Selat) (Wan Ahmad Fauzi Wan Husain, 2020). Unsur-unsur tradisi atau elemen-elemen tradisi atau prinsip-prinsip perlembagaan merujuk kepada sistem pemerintahan beraja, agama Islam, bahasa Melayu dan hak istimewa orang Melayu (Mohd Salleh Abas, 2015; Nazri Muslim, 2012; Wan Ahmad Fauzi Wan Husain, 2020).

Peruntukan-peruntukan berkaitan unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan adalah seperti berikut:

- i. Institusi Beraja (Perkara 32, Perkara 38, Perkara 40, Perkara 41, Perkara 42, Perkara 44, Perkara 70, Perkara 71, Jadual Kelima).
- ii. Islam dan agama-agama lain (Perkara 3, Perkara 11, dan Perkara 12).
- iii. Bahasa Melayu dan bahasa-bahasa lain (Perkara 152).
- iv. Hak istimewa orang Melayu dan Bumiputera serta hak-hak kaum lain (Perkara 153).

Sistem beraja di tanah Melayu telah lama wujud, sejarah zaman kesultanan Melayu Melaka (Nazri Muslim, 2013). Pemerintahan beraja ini juga diterima semasa penjajahan British di Tanah Melayu. Setelah Malayan Union diperkenalkan oleh penjajah British pada April tahun 1946, kebanyakan Sultan hilang kuasa kerana British memerintah secara keseluruhan Tanah Melayu. Namun, Malayan Union ditentang kuat oleh orang Melayu dan menyebabkannya dimansuhkan. Setelah itu diperkenalkan Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu 1948 bagi mengembalikan semula kuasa pemerintahan beraja (Mohd Rizal Yaakop & Shamrahyu A. Aziz, 2014; Mohd Salleh Abas, 2015). Peruntukan-peruntukan berkaitan institusi beraja adalah berkaitan Yang Di-Pertuan Agong sebagai ketua utama negara (Perkara 32) dan bidang kuasanya untuk memerintah Persekutuan berdasarkan nasihat-nasihat jemaah Menteri (Perkara 39 dan 40). Yang Di-Pertuan Agong juga bertanggungjawab sebagai ketua Tertinggi Angkatan Tentera Persekutuan (Perkara 41), berkuasa dalam pengampunan dan penangguhan hukuman pesalah di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur yang dibicarakan dalam mahkamah tentera (Perkara 42), serta baginda juga merupakan salah satu daripada tiga unsur utama dalam perundangan di Parlimen (Perkara 44). Institusi beraja juga diberikan hak-hak keistimewaan menurut Perkara 71.

Menurut Al-Attas (1969) dan Fatimi (1963), agama Islam mula tersebar ke negeri-negeri di Tanah Melayu seawal kurun ke-7 melalui pedagang-pedagang Arab. Majoriti penduduk pada masa itu beragama Hindu. Antara pendekatan yang digunakan pendakwah Arab adalah dengan mengajar agama Islam di istana, mempelajari bahasa dan tradisi Melayu, serta mengahwini orang tempatan. Beberapa pendakwah juga berkahwin dengan keluarga Sultan bagi memudahkan penyebaran agama Islam kepada masyarakat (Arba'iyah Mohd Noor, 2011). Ketika pengubalan Perlembagaan Persekutuan 1957, Sultan-sultan Melayu mencadangkan agar agama Islam dikekalkan di bawah pemerintahan setiap negeri, namun

Hakim Abdul Hamid mencadangkan agar agama Islam diperuntukkan sebagai agama Persekutuan Tanah Melayu menurut Perkara 3(1) agar terus terpelihara kedudukannya (Abdul Aziz Bari, 2012). Peruntukan-peruntukan lain berkaitan agama Islam dalam Perlembagaan Persekutuan adalah Yang Di-Pertuan Agong sebagai ketua utama bagi agama Islam bagi seluruh Malaysia (Perkara 3(2)) termasuk di Melaka, Pulau Pinang, Sabah dan Sarawak (Perkara 3(3)), diskriminasi agama (Perkara 8(2)), kawalan dan sekatan penyebaran agama lain kepada orang Islam (Perkara 11(4)), pengurusan hal ehwal agama (Perkara 11(3)), peruntukan kewangan bagi pengurusan institusi Islam (Perkara 12(2)), penentuan agama oleh ibu bapa bagi anak di bawah umur 18 tahun (Perkara 12(4)) dan jaminan kedudukan mahkamah Syariah terus terpelihara ketika darurat (Perkara 150(6A)) (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010; Shamrahayu A. Aziz, 2018).

Seterusnya, bahasa Melayu dahulunya pernah menjadi bahasa lingua franca di kepulauan Melayu serta digunakan dalam urusan rasmi ketika zaman pemerintahan kesultanan Melayu Melaka serta negeri-negeri Melayu lain seperti Kedah, Perlis, Kelantan dan Terengganu (Awang Sariyan, 2014; Mohd Salleh Abas, 2015). Bahasa Melayu juga digunakan sebagai bahasa pengantaraan ketika zaman pemerintahan penjajah British sebelum Perang Dunia kedua. Setelah itu, penggunaan Bahasa Melayu tidak lagi menjadi keutamaan apabila digantikan dengan penggunaan bahasa Inggeris oleh kolonial British walaupun peruntukan berkaitan Bahasa Melayu dalam undang-undang yang wujud pada masa itu (Nazri Muslim & Abdul Latif Samian, 2012). Oleh itu, pemimpin kaum Melayu di Tanah Melayu menggesa untuk memperuntukkan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi di samping penggunaan bahasa-bahasa ibunda kaum lain dalam Perjanjian Persekutuan 1948. Perkara itu meningkatkan jumlah undian orang bukan Melayu serta menunjukkan toleransi kaum di Tanah Melayu pada masa itu (Nazri Muslim & Abdul Latif Samian, 2012). Dalam Perlembagaan Persekutuan 1957 pula, bahasa Melayu diperuntukkan sebagai bahasa kebangsaan di Malaysia dan digunakan dalam urusan rasmi menurut Perkara 152. Maksud urusan “rasmi” di sini adalah yang berkaitan dengan kerajaan persekutuan, negeri atau pihak berkuasa awam. Selain urusan rasmi, bahasa kaum lain boleh dipelajari, digunakan dan dituturkan dalam kehidupan seharian. Diletakkan taraf Bahasa Melayu sebagai Bahasa Kebangsaan adalah untuk menyatupadukan semua kaum bagi membentuk sebuah negara yang harmoni dan aman melalui satu bahasa yang sama (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010; Mohd Salleh Abas, 2015).

Kedudukan istimewa orang Melayu wujud sebelum kedatangan British. Namun, apabila British mengasaskan kerajaan Malayan Union pada 1 April 1946, kedudukan istimewa orang Melayu tidak disebutkan dalam Perlembagaan Malayan Union. Tambahan pula, kuasa-kuasa raja-raja Melayu juga dikesilkan skopnya iaitu terhad kepada perkara formal dan perkara-perkara kecil sahaja. Kuasa pentadbiran negara diberikan kepada Gabenor British yang dibantu oleh Majlis Mesyuarat Kerja Kerajaan dan Majlis Perundangan (Mohd Salleh Abas, 2015). Oleh yang demikian, perlembagaan tersebut dibatalkan apabila ditentang oleh orang Melayu serta raja-raja Melayu kerana kehilangan kedudukan istimewa mereka serta peruntukan perlembagaan tersebut lebih menguntungkan pendatang asing kerana hak-hak mereka lebih diiktiraf berbanding kaum Melayu dan raja-raja Melayu (Wan Ahmad Fauzi Wan Husain, 2020; Mohd Salleh Abas, 2015). Kedudukan istimewa orang Melayu dan raja-raja Melayu dikembalikan semasa penggubalan Perjanjian Negeri 1948 serta diperuntukkan dalam Perkara 153 dalam Perlembagaan Persekutuan Malaysia (Wan Ahmad Fauzi Wan Husain, 2020; Mohd Salleh Abas, 2015). Perkara 153 Fasal 2 memperuntukkan Yang Di-

Pertuan Agong bertanggungjawab melindungi kedudukan istimewa orang Melayu iaitu dalam perjawatan perkhidmatan awam, pemberian biasiswa dalam pendidikan serta pemberian permit dan lesen perniagaan (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010; Mohd Salleh Abas, 2015). Kedudukan istimewa lain juga termasuk peruntukan-peruntukan berkaitan tanah rizab Melayu (Perkara 89 dan 90). Namun begitu, kepentingan sah kaum lain tetap terpelihara di bawah peruntukan Perkara 153(1) (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010; Mohd Salleh Abas, 2015).

Dapat disimpulkan bahawa unsur-unsur tradisi adalah perkara asas dalam Perlembagaan Persekutuan yang menjunjung kedaulatan Yang Di-Pertuan Agong dalam kalangan raja sebagai ketua utama negara, meletakkan agama Islam sebagai agama Persekutuan, mengangkat bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan negara di samping jaminan kedudukan istimewa orang Melayu dan bukan Melayu berdasarkan prinsip demokrasi berparlimen. Hal ini menunjukkan hasil penerimaan, kesefahaman dan tolak ansur etnik Cina dan India kepada orang Melayu sebagai persetujuan pemberian warganegara berasaskan jus soli kepada mereka demi perpaduan dan keharmonian kaum di Malaysia.

Model Tinjauan (Survey) Pengetahuan (Knowledge), Sikap (Attitude) dan Amalan (Practice) (KAP) dalam Kalangan Belia di Lembah Klang

Model Tinjauan Pengetahuan (*Knowledge*), Sikap (*Attitude*) dan Amalan (*Practice*) atau KAP pertama kalinya digunakan pada tahun 1950-an oleh sarjana Barat dalam kajian berkaitan populasi manusia dan perancangan keluarga (Launiala, 2009). Terdapat juga beberapa penyelidik yang menyebut Model KAP sebagai KAPB iaitu Pengetahuan (*Knowledge*), Sikap (*Attitude*), Sikap (*Practice*) dan Tingkah laku (*Behaviour*). Model KAP merujuk kepada perubahan tingkah laku atau sikap manusia di mana perubahannya berdasarkan tiga proses yang berturut-turut iaitu pemerolehan ilmu pengetahuan, penjanaan sikap dan pembentukan amalan (Fan et al., 2018). Menurut Ibrahim G. Badran (1995), pengetahuan ialah proses memperoleh dan menggunakan maklumat melalui kefahaman, pengalaman dan kemahiran. Sikap merujuk kepada cara seseorang bertindak balas dalam situasi tertentu dengan mentafsirkan situasi atau peristiwa mengikut kehendak mereka tersendiri. Amalan adalah aplikasi atau perbuatan yang terhasil berdasarkan pengetahuan dan pemahaman seseorang yang membawa kepada tabiat yang berterusan (Bano et al., 2013).

Kajian Tinjauan (Survey) Model KAP ini telah pun mantap dan digunakan secara meluas dalam pelbagai jenis bidang seperti kesihatan (Francis et al., 2021; Alaofè et al., 2021; Farahat et al., 2014; Getaneh et al., 2021; Mubin et al., 2021; Li et al., 2021; Mohd Hilmi Mahmud & Kamaliah Siarap, 2013); pendidikan (Chien-Yun et al., 2011; Nor Kalsum Mohd Isa, 2016; Luo et al., 2017); alam sekitar (Ahmad et al., 2020; Preto et al., 2015; Jamilah Ahmad et al., 2017) dan makanan (Campbell, 2011; Mihalache et al., 2021).

Kajian kuantitatif seakan bentuk model KAP terhadap unsur-unsur tradisi telah dijalankan sebelum ini oleh penyelidik di Malaysia seperti Nazri Muslim & Abdul Latif Samian (2012), Muslim et al., (2013) dan Nazri Muslim et al., (2011) yang mengukur tahap penerimaan pelajar IPTA terhadap peruntukan Islam, bahasa Melayu dan orang Melayu dalam Perlembagaan Persekutuan. Kajian-kajian ini mengukur konstruk pengetahuan, pemahaman dan penerimaan pelajar IPTA terhadap ketiga-tiga unsur tradisi tersebut. Hasil kajian-kajian tersebut menunjukkan bahawa tahap pengetahuan, pemahaman dan penerimaan pelajar IPTA terhadap peruntukan Islam, bahasa Melayu dan hak istimewa orang Melayu

adalah tinggi secara keseluruhannya. Namun, terdapat perbezaan yang ketara berkenaan tahap pengetahuan, pemahaman dan penerimaan pelajar berdasarkan latar belakang demografi seperti etnik, agama dan aliran pendidikan. Nazri Muslim et al., (2017) juga mengkaji persepsi masyarakat di Lembah Klang terhadap peruntukan-peruntukan berkaitan Islam dalam Perlembagaan Persekutuan dalam konteks keharmonian sosial. Kajian ini dijalankan menggunakan borang soal selidik ke atas 400 orang responden di Lembah Klang. Hasil kajian menunjukkan persepsi masyarakat terhadap Islam dalam perlembagaan diterima dengan baik dari segi kedudukannya berbanding agama lain, tidak menjejaskan perpaduan dan bukan berbentuk diskriminasi serta menjadi pencorak hubungan etnik di Malaysia. Namun, terdapat perbezaan yang kecil dari segi demografi responden iaitu etnik dan agama.

Terdapat juga kajian yang dilakukan oleh penyelidik-penyelidik lain seperti Ramlah Adam & Noormaizatul Akmar Ishak (2013) yang mengukur persepsi rakyat Kedah dan Perlis terhadap institusi Raja. Hasil kajian tinjauan ke atas 177 orang Perlis dan 159 orang Kedah mendapati bahawa terdapat persepsi yang berbeza mengikut latar belakang demografi seperti jenis kaum, lokasi tempat tinggal, taraf pendidikan serta pendedahan dan harapan rakyat terhadap institusi beraja di Malaysia. Dalam konteks kaum, orang Melayu mempunyai tahap pengetahuan yang paling tinggi dan persepsi yang baik terhadap institusi beraja. Kajian yang dijalankan oleh Siti Ajar Hj Ikhsan & Safiah Ahmad (2014) pula mengukur perspektif pelajar daripada pelbagai pusat pengajian terhadap kontrak sosial dalam pengajaran dan pembelajaran lisan. Hasil kajian ke atas 100 orang pelajar yang mengambil kursus Bahasa Malaysia IV semester II 2012/2013 menunjukkan bahawa rata-rata pelajar belum benar-benar memahami sepenuhnya isi kandungan kontrak sosial iaitu agama Islam, Bahasa Melayu, sistem beraja, hak istimewa orang Melayu dan kewarganegaraan jus soli. Ada di antara mereka juga tidak tahu kewujudan dan kepentingan kontrak sosial yang menjadi teras hubungan etnik di Malaysia. Akhir sekali, kajian oleh Zamri Mahamod et al., (2017) pula mengukur tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan pelajar universiti awam di Universiti Penyelidikan (Research University) terhadap jati diri bahasa Melayu. Hasil kajian terhadap 200 orang pelajar mendapati bahawa pelajar Universiti Sains Malaysia mempunyai tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalan Bahasa Melayu yang paling tinggi manakala pelajar Universiti Malaya paling kurang tahap pemahaman, penghayatan dan pengamalannya.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini berbentuk kajian deskriptif mengenai pengetahuan, sikap dan amalan belia di Lembah Klang terhadap unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan. Kajian ini dilakukan secara keratan rentas (*cross-sectional*) dengan pendekatan kuantitatif melalui pengedaran soal selidik yang dibangunkan sendiri kerana tiada soal selidik yang menggunakan model KAP sebagai konstruk dan mengukur kesemua unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan.

Populasi kajian difokuskan kepada golongan belia yang berumur antara 18 sehingga 30 tahun di Lembah Klang. Golongan belia dipilih kerana mereka merupakan generasi yang akan menjadi pemimpin pada masa akan datang serta memastikan kesinambungan keamanan dan keharmonian hubungan antara etnik di Malaysia. Lembah Klang dipilih sebagai lokasi kajian kerana terdapat kepadatan penduduk yang rencam mengikut etnik. Responden kajian

dipilih menggunakan kaedah persampelan mudah (*convenience sampling*) kerana maklumat dapat dikumpul dengan pantas dan berkesan (Sekaran & Bougie, 2016).

Soal selidik kajian ditadbir sendiri (*self-administered*) dan merangkumi 3 bahagian atau konstruk iaitu Bahagian A (Pengetahuan), Bahagian B (Sikap) dan Bahagian C (Amalan) terhadap unsur-unsur tradisi serta bahagian demografi responden. Skala jawapan bagi konstruk pengetahuan adalah betul atau salah atau tidak tahu. Skala jawapan bagi konstruk sikap pula adalah skala Likert 1 hingga 5 iaitu sangat tidak setuju hingga sangat setuju. Manakala bagi konstruk amalan, skala jawapannya adalah 1 hingga 5 (tidak pernah, pernah sekali, kadang-kadang, kerap dan sangat kerap). Soal selidik diedarkan secara dalam talian melalui aplikasi telegram, twitter, whatsapp dan iklan facebook. Daripada 2389 responden, seramai 416 adalah belia yang tinggal di Lembah Klang.

Soal selidik dibina berdasarkan Model KAP dan tinjauan kajian lepas berkaitan unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan. Kemudian soal selidik ini disahkan oleh pakar menggunakan kesahan muka dan kandungan. Seramai lapan orang pakar telah menyemak yang terdiri dari enam orang pakar dalam bidang perlembagaan, unsur-unsur tradisi, dan hubungan etnik serta dua orang pakar pembinaan soal selidik. Setelah itu, kajian ini menjalankan ujian rintis (*pilot test*) bagi mengukur kebolehpercayaan item-item soal selidik berdasarkan nilai Alpha Cronbach (α). Ujian rintis dijalankan sebanyak dua kali kepada responden dalam kalangan pelajar di lokasi yang telah ditetapkan melalui media sosial. Hasil kedua-dua ujian rintis adalah seperti berikut:

Jadual 1: Keputusan Ujian Pilot 1

Konstruk	Nilai Alpha Cronbach (N = 126)	Keputusan
A (17 item)	0.602	Tiada item dibuang, tambah 1 item
B (17 item)	0.826	Kekalkan semua item
C (11 item)	0.373	Buang item C2 dan C5 ($\alpha=0.622$), tambah satu item

Jadual 2: Keputusan Ujian Pilot 2

Konstruk	Nilai Alpha Cronbach (N = 136)	Keputusan
A (18 item)	0.756	
B (17 item)	0.871	Kekalkan semua item
C (10 item)	0.744	

Berdasarkan Jadual 1 di atas, hasil ujian rintis 1 terhadap 126 orang responden menunjukkan bahawa nilai Alpha Cronbach (α) pada Bahagian C adalah kurang daripada 0.6. Oleh itu, dua item perlu dibuang iaitu item C2 dan C5 serta ditambah satu item baharu. Kemudian, kajian rintis kali kedua (rujuk Jadual 2) dijalankan ke atas 136 responden pelbagai kaum dan hasil kajian menunjukkan bahawa nilai Alpha Cronbach (α) pada ketiga-tiga bahagian adalah baik iaitu melebihi 0.7. Seterusnya kajian sebenar dilakukan dan akhir sekali, data terkumpul dianalisis dengan menggunakan perisian program SPSS versi 22 melalui min, sisihan piawai, dan Chi square. Statistik deskriptif seperti peratusan, purata skor atau min digunakan bagi menerangkan latar belakang responden dan menilai tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap peruntukan-peruntukan berkaitan unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan.

DAPATAN KAJIAN

Hasil dapatan ini merangkumi latar belakang responden, tahap pengetahuan, sikap dan amalan unsur tradisi serta hubungan antara tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur tradisi di Lembah Klang.

Latar Belakang Demografi Responden

Jadual 3: Latar Belakang Demografi Responden

Latar Belakang Demografi		Bilangan	Peratus (%)
Agama	Islam	288	69.2
	Buddha	50	12.0
	Hindu	37	8.9
	Kristian	24	5.8
	Sikh	5	1.2
	Lain-lain	12	2.9
Etnik	Melayu	279	67.1
	Cina	84	20.2
	India	53	12.7
Umur	18-20	82	19.7
	21-23	112	26.9
	24-26	73	17.5
	27-30	149	35.8
Jantina	Lelaki	226	54.3
	Perempuan	190	45.7
Tahap pendidikan tertinggi	Pendidikan menengah	23	5.5
	Kolej/Maktab	79	19.0
	Pendidikan universiti	314	75.5
Latar belakang sekolah rendah	Sekolah kebangsaan	311	74.8
	Sekolah jenis kebangsaan	74	17.8
	Sekolah agama	17	4.1
	Sekolah persendirian/swasta	14	3.4
Latar belakang sekolah menengah	Sekolah kebangsaan	278	66.8
	Sekolah jenis kebangsaan	34	8.2
	Sekolah agama	80	19.2
	Sekolah persendirian/swasta	16	3.8
	Sekolah Antarabangsa	6	1.4
Pendedahan kepada subjek pembinaan bangsa, hubungan etnik, sejarah, kenegaraan	Sekolah agama	2	0.5
	Ya	392	94.2
Tempat dibesarkan	Tidak	24	5.8
	Bandar/Pekan	329	79.1
Penglibatan dalam persatuan pelbagai kaum	Luar bandar/Kampung	87	20.9
	Ya	329	79.1
Jenis kaum di tempat kediaman	Tidak	87	20.9
	Kaum sendiri sahaja	77	18.5
	Campuran	314	75.5
Bilangan rakan dari kaum lain	Dominan kaum lain	25	6.0
	Tiada	30	7.2
	Sedikit (1-10)	203	48.2
	Banyak (11-50)	132	31.7
	Sangat ramai (50 dan ke atas)	51	12.3

Kekerapan menghubungi rakan kaum lain dalam sebulan	Tidak pernah	60	14.4
	Kadang-kadang	184	44.2
	Kerap	99	23.8
	Sangat kerap	73	17.5
Tahap kecintaan pada negara	1	3	0.7
	3	2	0.5
	4	2	0.5
	5	6	1.4
	6	6	1.4
	7	25	6.0
	8	42	10.1
	9	37	8.9
	10	293	70.4
	Tahap amalan beragama	Tinggi	148
Sederhana		238	57.2
Rendah		30	7.2

Responden kajian terdiri daripada belia pelbagai etnik mengikut kadar nisbah populasi penduduk Malaysia, berumur antara 18 dan 30 tahun. Seramai 416 orang belia telah menjawab soal selidik ini. Latar belakang responden ditanya pada bahagian terakhir dalam soal selidik. Daripada seramai 416 orang responden, seramai 226 orang (54.3%) adalah belia lelaki, manakala belia perempuan adalah seramai 190 orang (45.7%). Majoriti responden iaitu seramai 279 orang (67.1%) adalah dalam kalangan etnik Melayu, diikuti oleh etnik Cina seramai 84 orang (20.2%), manakala responden dari etnik India adalah seramai 53 orang (12.7%). Peratusan tersebut seakan hampir dengan nisbah populasi mengikut etnik sepertimana yang telah ditetapkan, iaitu Melayu 60%, Cina 30% dan India 10%. Komposisi responden yang diperolehi ini juga menunjukkan bahawa majoriti responden beragama Islam iaitu seramai 288 orang (69.2%), diikuti dengan responden beragama Buddha seramai 50 orang (12%). Manakala, terdapat seramai 37 orang (8.9%) responden menganuti agama Hindu, 24 orang (5.8%) beragama Kristian, serta sebilangan kecil responden beragama Sikh iaitu 5 orang (1.2%) dan lain-lain agama seramai 12 orang (2.9%). Sebilangan besar responden iaitu seramai 149 orang (35.8%) berumur antara 27 hingga 30 tahun, diikuti sebanyak 112 orang (26.9) responden berumur 21 hingga 23 tahun, kemudian seramai 82 orang responden (19.7%) berumur antara 18 hingga 20 tahun dan 73 orang responden (17.5%) adalah dalam lingkungan umur antara 24 hingga 26 tahun.

Bagi latar belakang akademik responden pula, majoriti responden iaitu seramai 314 orang (75.5%) telah mendapat pendidikan tertinggi di universiti, diikuti seramai 79 orang responden (19%) mendapat pendidikan tertinggi di kolej atau maktab, dan sebanyak 23 orang responden (5.5%) telah mendapat pendidikan menengah. Didapati bahawa sebahagian besar responden kajian iaitu seramai 311 orang (74.8%) mengikuti aliran sekolah kebangsaan di peringkat sekolah rendah dan majoriti iaitu seramai 278 orang (66.8%) seterusnya menyambung pelajaran di sekolah-sekolah menengah kebangsaan di seluruh negara. Di sekolah jenis kebangsaan pula, seramai 74 orang (17.8%) dan di peringkat sekolah menengah jenis kebangsaan seramai 34 orang (8.2%). Ada juga dalam kalangan pelajar yang menyambung pelajaran di sekolah menengah agama iaitu seramai 80 orang (19.2%) dan seramai 74 orang (4.1%) di sekolah agama peringkat rendah. Sebilangan kecil responden menyambung pelajaran di sekolah persendirian dan sekolah antarabangsa.

Bagi latar belakang sosial responden, majoriti belia dibesarkan di bandar atau pekan (79.1%) serta tinggal dalam kawasan kediaman yang becampur dengan pelbagai etnik lain (75.5%). Majoriti responden pernah didedahkan dengan subjek sejarah atau pembinaan bangsa (94.2%). Ramai juga yang terlibat dengan persatuan pelbagai kaum iaitu sebanyak 329 orang (79.1%) dan seramai 87 orang (20.9%) tidak terlibat langsung dalam aktiviti persatuan pelbagai kaum. Majoriti responden mempunyai sedikit bilangan rakan daripada etnik lain, iaitu 1 hingga 10 (48.2%) dan sebanyak 132 orang responden (31.7%) mempunyai bilangan rakan etnik daripada kaum lain antara 11 hingga 50. Dalam aspek kekerapan menghubungi rakan dari etnik lain, majoritinya (44.2%) kadang-kadang (1 hingga 2 kali sebulan) diikuti dengan kerap (3 hingga 4 kali sebulan). Sebilangan besar responden mempunyai tahap pengamalan agama yang sederhana iaitu sebanyak 238 orang (57.2%) serta sangat mencintai negara pada skala 10 (70.4%).

Tahap Pengetahuan, Sikap dan Amalan Belia Terhadap Unsur Tradisi Dalam Perlembagaan Persekutuan

Jadual 4: Tahap Keseluruhan Pengetahuan, Sikap dan Amalan Belia Terhadap Unsur Tradisi Dalam Perlembagaan Persekutuan

Bahagian	Jumlah Nilai Min	SP	Tahap
Bahagian A (Pengetahuan)	0.87	0.13	Tinggi
Bahagian B (Sikap)	4.33	0.63	Tinggi
Bahagian C (Amalan)	4.41	0.64	Tinggi

Jadual 4 memaparkan tahap keseluruhan pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur-unsur tradisi. Secara keseluruhannya, didapati, tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur-unsur tradisi adalah tinggi berdasarkan jumlah skor min setiap bahagian. Tahap KAP terhadap unsur-unsur tradisi diukur berdasarkan tiga konstruk iaitu pengetahuan, sikap dan amalan. Jumlah min skor Bahagian A (Pengetahuan) ialah 0.87 di mana min skor tahap tinggi ialah antara 0.67 hingga 1.00. Kemudian, jumlah min skor Bahagian B (Sikap) ialah 4.33 dan Bahagian C (Amalan) ialah 4.41 di mana min skor tahap tinggi ialah antara 3.67 hingga 5.00.

Jadual 5: Tahap Pengetahuan, Sikap dan Amalan Belia Terhadap Unsur Tradisi Dalam Perlembagaan Persekutuan

Kategori	Bilangan	Peratus (%)
Pengetahuan		
Rendah (0 hingga 6)	2	0.5
Sederhana (7 hingga 12)	38	9.1
Tinggi (13 hingga 18)	376	90.4
Sikap		
Rendah (17 hingga 39)	3	0.7
Sederhana (40 hingga 62)	68	16.3
Tinggi (63 hingga 85)	345	82.9
Amalan		
Rendah (10 hingga 23)	2	0.5
Sederhana (24 hingga 37)	64	15.4
Tinggi (38 hingga 50)	350	84.1

Jadual 5 memaparkan tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap unsur-unsur tradisi dalam perlembagaan iaitu 376 belia (90.4%) berada pada tahap pengetahuan tinggi, 38 belia (9.1%) pada tahap pengetahuan sederhana dan hanya 2 orang belia (0.5%) berada pada tahap rendah. Sebanyak 345 belia (82.9%) mempunyai tahap sikap yang tinggi, diikuti 68 belia (16.3%) pada tahap sederhana, dan sedikit belia iaitu 3 orang (0.7%) berada pada tahap yang rendah. Berkaitan tahap amalan belia, majoriti belia iaitu sebanyak 350 orang (84.1%) berada pada tahap tinggi, manakala 64 belia (15.4%) mempunyai tahap amalan yang sederhana, dan hanya 2 belia (0.5%) berada pada tahap rendah.

PERBINCANGAN

Berdasarkan Jadual 4, hasil dapatan kajian berkenaan tahap KAP terhadap unsur-unsur tradisi ini tidak sama dengan kajian lepas oleh Nazri Muslim (2015) yang menunjukkan bahawa keseluruhan tahap pengetahuan, pemahaman dan penerimaan belia terhadap Perlembagaan Persekutuan adalah sederhana. Namun, kajian menggunakan konstruk yang sama oleh Nazri Muslim & Abdul Latif Samian (2012), Nazri Muslim et al., (2013) dan Nazri Muslim et al., (2011) ke atas pelajar universiti secara keseluruhannya adalah tinggi. Walaupun berbeza konstruk pengukuran dan kenyataan ayat dalam item dengan kajian-kajian tersebut, namun item-item yang diukur adalah berkaitan dengan peruntukan-peruntukan berkaitan agama Islam, Bahasa Melayu dan kedudukan istimewa orang Melayu dalam Perlembagaan Persekutuan

Jadual 5 pula menunjukkan bahawa secara keseluruhannya tahap pengetahuan pelajar terhadap unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan adalah lebih 90% berada pada tahap sangat baik. Ini disebabkan soalan-soalan yang ditanya adalah soalan asas berkaitan institusi dan kuasa Raja, kedudukan agama Islam dan agama-agama lain, kedudukan Bahasa Melayu dan bahasa ibunda etnik lain, serta hak istimewa orang Melayu dan kepentingan sah etnik lain. Sebagai contoh, unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan terdiri daripada bahasa Melayu, Islam, hak istimewa orang Melayu dan sistem beraja, agama lain boleh diamalkan di Malaysia, bahasa Melayu adalah bahasa kebangsaan dalam Perlembagaan Persekutuan, Yang Di-Pertuan Agong adalah ketua utama di Malaysia, dan kedudukan istimewa orang Melayu telah termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan. Item-item ini adalah berdasarkan Perkara 153, Perkara 11, Perkara 152 dan Perkara 32 dalam Perlembagaan Persekutuan (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010).

Seterusnya, tahap sikap belia juga baik iaitu lebih 82% belia di tahap tinggi. Keadaan ini menunjukkan bahawa belia menerima peruntukan-peruntukan yang ada dalam perlembagaan. Sebagai contoh, majoriti belia menerima kuasa Yang Di-Pertuan Agong dalam hal-hal agama Islam, bahasa Melayu digunakan dalam urusan rasmi, serta orang bukan Melayu diberi kebebasan untuk mengamalkan agama mereka masing-masing. Dapatan kajian ini juga tinggi kerana perkara-perkara ini merupakan prinsip-prinsip asas dalam perlembagaan menurut Perkara 3(2), Perkara 152 dan Perkara 11 (Terjemahan Perlembagaan Persekutuan, 2010).

Hal yang sama juga di mana tahap amalan belia berada di tahap tinggi iaitu melebihi 84%. Peratusan ini menunjukkan bahawa lebih daripada separuh belia mengamalkan dan menghayati unsur-unsur tradisi dalam kehidupan mereka. Antaranya adalah mereka menerima dengan terbuka peruntukan berkaitan unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan

Persekutuan seperti mematuhi perintah Yang Di-Pertuan Agong, menggunakan Bahasa Melayu dalam urusan rasmi serta menggunakan bahasa ibunda dalam urusan seharian yang tidak formal.

Walaupun unsur-unsur tradisi ini merupakan prinsip-prinsip asas dalam Perlembagaan Persekutuan yang wajib diketahui, diterima, dan diamalkan oleh semua rakyat Malaysia, masih juga terdapat segelintir daripada golongan belia pelbagai kaum yang masih berada di tahap yang lemah. Sebanyak 2 orang belia (0.5%) yang lemah tahap pengetahuan dan amalannya serta 3 orang belia (0.7%) lemah tahap sikapnya terhadap peruntukan-peruntukan berkaitan unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan. Hal ini menunjukkan golongan ini belum sepenuhnya menguasai, memahami dan mengamalkan kesemua unsur tradisi ini yang juga merupakan Rukun Negara yang ketiga iaitu keluhuran Perlembagaan.

Keluhuran Perlembagaan bermaksud meletakkan Perlembagaan Persekutuan sebagai undang-undang tertinggi di Malaysia (Nazri Muslim, 2015). Tindakan meluhurkan Perlembagaan perlu diselarikan dengan pengetahuan, sikap menerima dan pengamalan yang jitu terhadap peruntukan-peruntukan yang ada dalamnya. Perlembagaan Persekutuan ini bertujuan bagi memelihara hak-hak dan menyatupadukan kesemua rakyat Malaysia di bawah satu pemerintahan.

KESIMPULAN

Isu dan permasalahan berkenaan unsur-unsur tradisi sering timbul dan menjadi kontroversi di media sosial mahupun media cetak. Unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan di Malaysia mendaulatkan kuasa Yang Di-Pertuan Agong, sultan atau raja, meletakkan Islam sebagai agama Persekutuan di samping agama-agama lain bebas diamalkan dengan aman, meletakkan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan serta mengangkat kedudukan Orang Melayu dan Bumiputera Sabah dan Sarawak sebagai penduduk asal di Malaysia. Walaupun begitu, kepentingan sah etnik bukan Melayu iaitu Cina dan India tetap terpelihara. Hasil analisis terhadap tahap pengetahuan, sikap dan amalan belia terhadap peruntukan-peruntukan unsur-unsur tradisi dalam Perlembagaan Persekutuan secara keseluruhannya adalah tinggi. Oleh itu, belia pelbagai etnik perlu betul-betul mengetahui, memahami dan menghayati sejarah penggubalan Perlembagaan Persekutuan dan unsur-unsur tradisi yang menjadi peruntukan-peruntukan dalam perlembagaan tersebut. Hal ini bagi mengukuhkan sifat keluhuran terhadap perlembagaan dan meningkatkan persefahaman antara kaum yang melibatkan isu berkaitan unsur-unsur tradisi ini.

PENGHARGAAN

Artikel ini adalah hasil penyelidikan di bawah Geran *Fundamental Research Grant Scheme* (FRGS) Kementerian Pendidikan Tinggi. Tajuk penyelidikan: Pembinaan Indeks Pengetahuan, Pemahaman, dan Penghayatan Kontrak Sosial Dalam Perlembagaan Persekutuan di Malaysia. Kod projek: FRGS/1/2019/SS06/USIM/03/2.

RUJUKAN

- Ahmad, A., Madi, Y., Abuhashesh, M., & Nusairat, N. M. (2020). The Knowledge, Attitude, and Practice of the Adoption of Green Fashion Innovation. *Journal of Open Innovaation*, 6(107).
- Aidila Razak. (2010, Januari 29). Kes bakar gereja: Tiga mohon dibicarakan. *malaysiakini*. Capaian pada 29 September 2021 dari <https://www.malaysiakini.com/news/123216>
- Alaofè, H., Hounkpatin, W. A., Djrolo, F., Ehiri, J., & Rosales, C. (2021). Knowledge, attitude, practice and associated factors among patients with type 2 diabetes in Cotonou, Southern Benin. *BMC Public Health*, 21(1), 1–11. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10289-8>
- Arba'iyah Mohd Noor. (2011). Development of Islamic Historiography in Malay Archipelago. *Jurnal Al-Tamaddun*, 6, 29–50.
- Awang Sariyan. (2014). Budaya Melayu: Transformasi Gaya Komunikasi daripada Budaya Konteks Rendah kepada Budaya Konteks Tinggi. *Jurnal Pertanianika*, 1(1), 1–18.
- Astro Awani. (2021, April 18). Pengetua SMK Dato' Bentara Luar mohon maaf asingkan sukan ikut kaum. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/pengetua-smk-dato-bentara-luar-mohon-maaf-asingkan-sukan-ikut-kaum-293923>
- Bano, R., Alshammari, E., Syeda, Fatima, B., Norah, & Al-Shammari, A. (2013). A comparative study of Knowledge, Attitude, Practice of nutrition and non-nutrition student towards a balanced diet in Hail University. *IOSR Journal of Nursing and Health Science (IOSR-JNHS)*, 2(3), 29–36. www.iosrjournals.org
- Bernama. (2018, November 19). Sultan Selangor titah papan tanda tulisan Cina ditanggalkan. *Astro Awani*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/sultan-selangor-titah-papan-tanda-tulisan-cina-ditanggalkan-191546>
- Bernama. (2019, Mei 13). Peristiwa 13 Mei: Pengajaran perlunya masyarakat bersatu padu. *Sinar Harian*. Dicapai pada 28 September 2021 dari <https://www.sinarharian.com.my/article/27800/BERITA/Nasional/Peristiwa-13-Mei-Pengajaran-perlunya-masyarakat-bersatu-padu>
- Bernama. (2020, Jun 29). Hina agama Islam, penyelia didenda RM 6,000. *Berita Harian*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.bharian.com.my/berita/kes/2020/06/705313/hina-agama-islam-penyelia-didenda-rm6000>
- Bernama. (2021, Ogos 25). FDAM Bantah Pengiklanan Hari Kebangsaan Bangkitkan Isu Perkauman. *Astro Awani*. Dicapai pada 9 November 2021 dari <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/fdam-bantah-penerbitan-iklan-hari-kebangsaan-bangkitkan-isu-perkauman-315886>
- Campbell, P. T. (2011). *Assessing the Knowledge, Attitudes and Practices of Street Food Vendors in the City of Johannesburg regarding Food Hygiene and Safety* (Issue May). University of the Western Cape.
- Chien-Yun, D., Wan-Fei, C., Yu-Hsi, Y., & Chia-Hung, Y. (2011). A Study on Modification of Knowledge, Attitude and Practice on Vocational High School Electronics Courses Integrated with Nanotechnology Concept. *International Journal of Thermal and*

- Environmental Engineering*, 4(1), 73–79. <https://doi.org/10.5383/ijtee.04.01.011>
- Fan, Y., Zhang, S., Li, Y., Li, Y., Zhang, T., Liu, W., & Jiang, H. (2018). Development and psychometric testing of the Knowledge, Attitudes and Practices (KAP) questionnaire among student Tuberculosis (TB) Patients (STBP-KAPQ) in China. *BMC Infectious Diseases*, 18(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/s12879-018-3122-9>
- Farahat, T. M., Shaheen, H. M. E., Mohamed, H. M., & Mohaseb, M. M. M. (2014). KAP premarital Knowledge and attitude of students in Menoufia University, Shebin Elkom city toward premarital care in 2012. *Menoufia Medical Journal*, 27(January), 347–352. <https://doi.org/10.4103/1110-2098.141706>
- Francis, D. L., Wongsin, U., Chien, S. C., Hsu, Y. H. (Elsa), Lohmeyer, F. M., Jian, W. S., Lin, L. F., & Iqbal, U. (2021). Assessment of knowledge, attitudes, and practices towards Zika virus among healthcare workers in St. Kitts. *BMC Infectious Diseases*, 21(1), 1–8. <https://doi.org/10.1186/s12879-021-05932-z>
- Getaneh, A., Tegene, B., & Belachew, T. (2021). Knowledge, attitude and practices on cervical cancer screening among undergraduate female students in University of Gondar, Northwest Ethiopia: an institution based cross sectional study. *BMC Public Health*, 21(1), 1–18. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10853-2>
- Jamilah Ahmad, Shuhaida Md. Noor, & Nurzali Ismail. (2017). Investigating Students' Environmental Knowledge, Attitude, Practice and Communication. *Asian Social Science*, 11(16), 284–293. <https://doi.org/10.5539/ass.v11n16p284>
- Launiala, A. (2009). How much can a KAP survey tell us about people' s knowledge, attitudes and practices? Some observations from medical anthropology research on malaria in pregnancy in Malawi. *Anthrology Matters*, 11(1), 1–11.
- Li, D., Liu, Q., Chen, F., Jiang, Q., Wang, T., Yin, X., Lu, Z., & Cao, S. (2021). Knowledge, attitudes and practices regarding to rabies and its prevention and control among bite victims by suspected rabid animals in China. *One Health*, 13(May), 100264. <https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2021.100264>
- Luo, L., Cheng, X., Wang, S., Zhang, J., Zhu, W., Yang, J., & Liu, P. (2017). Blended learning with Moodle in medical statistics: an assessment of knowledge, attitudes and practices relating to e-learning. *BMC Medical Education*, 17, 1–8. <https://doi.org/10.1186/s12909-017-1009-x>
- Luqman Arif Abdul Karim. (2019, Februari 19). Kes hina nabi, hukuman jadi pengajaran. *Berita Harian*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/02/532726/kes-hina-nabi-hukuman-jadi-pengajaran>
- Mastura Suradi & Khairul Mohd Ali. (2021, April 19). Jangan mulakan perpecahan kaum di sekolah. *Utusan Malaysia*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.utusan.com.my/berita/2021/04/jangan-mulakan-perpecahan-kaum-di-sekolah/>
- Mihalache, O. A., Dumitras, L., Nicolau, A. I., & Borda, D. (2021). Food safety knowledge, food shopping attitude and safety kitchen practices among Romanian consumers: A structural modelling approach. *Food Control*, 120, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2020.107545>
- Mohd Hilmi Mahmud, & Kamaliah Siarap. (2013). Kempen Pencegahan H1N1: Kajian Tentang Pengetahuan, Sikap dan Amalan Penduduk di Timur Laut Pulau Pinang. *Malaysian Journal of Communication*, 29(1), 127–140.

- Mohd Izzatul Izuan Tahir. (2019, April 18). Kesal papan tanda tulisan Cina. *Sinar Harian*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.sinarharian.com.my/article/24227/EDISI/Selangor-KL/Kesal-papan-tanda-tulisan-Cina> (diakses pada 29 September 2021).
- Mohd Salleh Abas. (2015). *Prinsip Perlembagaan dan Pemerintahan Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mubin, N., Bin Abdul Baten, R., Jahan, S., Zohora, F. T., Chowdhury, N. M., & Faruque, G. M. (2021). Cancer related knowledge, attitude, and practice among community health care providers and health assistants in rural Bangladesh. *BMC Health Services Research*, 21(1), 1–11. <https://doi.org/10.1186/s12913-021-06202-z>
- Nazri Muslim, Wan Zulkifli Wan Hasan, Jamsari Alias, & Norazila Mat. (2013). Mean analysis of student's levels of knowledge, understanding and acceptance towards provisions of Islam and Malay in federal constitution from the perspective of ethnic relation in Malaysia. *World Applied Sciences Journal*, 22(3), 345–358. <https://doi.org/10.5829/idosi.wasj.2013.22.03.1752>
- Nazri Muslim. (2015). Kefahaman dan Penerimaan Belia terhadap Perlembagaan Persekutuan Malaysia. *Malaysian Journal of Youth Studies*, 29–54.
- Nazri Muslim. (2013). Peranan Raja dalam Memelihara Islam. *Seminar Pendidikan Sejarah Dan Geografi*, 29–30.
- Nazri Muslim, & Abdul Latif Samian. (2012). Tahap penerimaan pelajar terhadap peruntukan bahasa Melayu dalam Perlembagaan Persekutuan. *SARI: Jurnal Alam Dan Tamadun Melayu*, 30(1), 3–27.
- Nazri Muslim, Faridah Jalil, Abdul Aziz Bari, Mansor Mohd Noor, & Khairul Anwar Mastor. (2011). Tahap penerimaan pelajar terhadap peruntukan orang Melayu dalam perlembagaan dari perspektif hubungan etnik di Malaysia. *Jurnal Kemanusiaan*, 18, 105–125.
- Nazri Muslim, Wan Zulkifli Wan Hassan, Jamsari Alias, & Nik Yusri Musa. (2017). Persepsi masyarakat terhadap islam dalam perlembagaan persekutuan dari perspektif keharmonian sosial : kajian di lembah kelang. In Mohd Nasran Mohamad, Muhamad Razak Idris, Farid Mat Zain, Cheloh Khaegphong, Anis Pattanapeichawong, & Nik Abdul Rahim Nik Abdul Ghani (Eds.), *Proceedings of The International Conference on Islam, Development and Social Harmony in Southeast Asia 2017* (pp. 161–173). Fakulti Pengajian Islam UKM.
- Noor Ainon Mohamed. (2021, April 10). Selesaikan isu tanah rizab Melayu: PUTRA. *Sinar Harian*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.sinarharian.com.my/article/132972/BERITA/Nasional/Selesaikan-isu-tanah-rizab-Melayu-Putra>
- Nor Azizah Mokhtar. (2019, Mac 5). 3 ditahan, 1 diburu kes hina Islam, Nabi Muhammad SAW dan Saidatina Aisyah. *Berita Harian*. Dicapai pada 29 September 2021 dari <https://www.bharian.com.my/berita/kes/2019/03/537515/3-ditahan-1-diburu-kes-hina-islam-nabi-muhammad-saw-dan-saidatina-aisyah>
- Nor Kalsum Mohd Isa. (2016). Pengetahuan, Sikap dan Tingkah Laku Pelajar UPSI Terhadap Prinsip-Prinsip Kampus Lestari Awareness, Attitude and Behaviour of UPSI Students Towards the Principles of a Sustainable Campus. *Jurnal Perspektif*, 1(May), 29–41.
- Pretto, L. De, Acreman, S., Ashfold, M. J., Mohankumar, S. K., & Campos-Arceiz, A. (2015). The Link between Knowledge, Attitudes and Practices in Relation to

- Atmospheric Haze Pollution in Peninsular Malaysia. *Plos One*, 10(1), 1–18. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0143655>
- Ramlah Adam, & Noormaizatul Akmar Ishak. (2013). Persepsi Rakyat Terhadap Institusi Raja: Satu Kajian Kes Di Perlis Dan Kedah. *Seminar Raja Dan Kerajaan Perlis*, 91–111.
- Shamrahayu A. Aziz. (2018). *Islam dalam Perlembagaan Persekutuan*. Selangor: IKIM Press.
- Siti Ajar Hj Ikhsan, & Safiah Ahmad. (2014). Kontrak Sosial dalam Pengajaran dan Pembelajaran Lisan: Tinjauan Terhadap Perspektif Pelajar. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 134, 276–282. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.249>
- Siti Nor Azhani Mohd Tohar, Adlina Ab Halim, & Ku Hasnita Ku Samsu. (2017). Pengukuran Tahap Pemartabatan Bahasa Kebangsaan dalam kalangan Mahasiswa Institusi Pengajian Tinggi (Measuring the Level of Upholding the National Language among Institute of Higher Education Students). *GEMA Online® Journal of Language Studies*, 17(2), 105–122. <https://doi.org/10.17576/gema-2017-1702-07>
- Siti Salmiah A Hamid. (2018, November 11). Petisyen bantahan terhadap ICERD cecah 83,000 undi. *Berita Harian*. Dicapai pada 2 Oktober 2021 dari <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2018/11/496914/petisyen-bantahanterhadap-icerd-cecah-83000-undi>
- Wan Ahmad Fauzi Wan Husain. (2020). *Kenegaraan Malaysia: Sejarah, Kedaulatan dan Kebangsaan*. Kangar: Penerbit Universiti Malaysia Perlis.
- Zamri Mahamod, Nik Mohd rahimi Nik Yusoff, Mohd. Mahzan Awang, & Chew Fong Peng. (2017). Tahap Pemahaman, penghayatan dan Pengamalan Jati Diri Bahasa Melayu dalam Kalangan Pelajar Aliran Pendidikan Universiti Awam. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu*, 7(1), 34–43. <http://journalarticle.ukm.my/10411/1/130-250-1-SM.pdf>
- Zulkarnain Lukman. (2019). Isu kuota matrikulasi tidak harus berbangkit lagi. *Malaysiadateline*. 7 Mei. <https://malaysiadateline.com/isu-kuota-matrikulasi-tidak-harus-berbangkit-lagi/> (diakses pada 2 Oktober 2021).

MAKLUMAT PENULIS

MASTURA ABD WAHAB (PENGARANG KORESPONDEN)

Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
masturaabdwahab@raudah.usim.edu.my

KHADIJAH MUDA

Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
khadijahmuda@usim.edu.my

WAN MOHD FAZRUL AZDI WAN RAZALI

Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
wmfazrul@usim.edu.my

SITI NOR AZHANI MOHD TOHAR

Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
azhanitohar@usim.edu.my